

ZAMONAVIY LINGVISTIKA ADABIYOTSHUNOSLIK VA TARJIMASHUNOSLIK RIVOJI YUTUQLAR MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Rasulova Mohinur Rustambek qizi

Farg'ona davlat universiteti chet tillari fakulteti (ingliz tili)

Email: mrasulova400@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15493487>

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy lingvistika, adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik sohalaridagi dolzarb yutuqlar, mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari tahlil qilinadi. Globalizatsiya jarayonlari, texnologik taraqqiyot va madaniylararo muloqotning jadallashuvi bu fanlarning yangi yo'nalishlar va metodologiyalar bilan boyishiga sabab bo'lmoqda. Shu bilan birga, ilmiy terminologiyaning uyg'unlashuvi, tarjima sifati, milliy identifikatsiyaning saqlanishi kabi bir qator masalalar ham yechim talab qilmoqda. Ushbu maqola ushbu yo'nalishlarda olib borilgan so'nggi izlanishlar asosida ilmiy tahlil va takliflarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, globalizatsiya, muammo, yechim, metodologiya, madaniylararo muloqot, tarjima sifati, til taraqqiyoti.

Kirish

21-asrda ilm-fanning barcha yo'nalishlari, xususan, tilshunoslik (lingvistika), adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik sohaları misli ko'rilmagan darajada rivojlanmoqda. Axborot texnologiyalari, globalizatsiya, madaniyatlararo aloqalarning kuchayishi bu yo'nalishlarning ilmiy metodlarini yangilash, yangi nazariyalar yaratish va amaliyotga innovatsion yondashuvlarni joriy etishni talab qilmoqda. Tezida ushbu fanlarning zamonaviy rivojlanish yo'nalishlari, ularning eng muhim yutuqlari, duch kelayotgan muammolari va bu muammolarga yechim sifatida taklif etilayotgan usullar yoritiladi.

1. Zamonaviy lingvistikada kuzatilayotgan rivojlanishlar va yutuqlar

Bugungi lingvistika klassik grammatik va fonetik tahlildan ancha yiroqlashib, yangi yo'nalishlar bilan boyidi. Asosiy yutuqlar quyidagilardan iborat:

Korpus lingvistikasi – turli tillarda katta hajmdagi matnlar bazasi (korpus) asosida til birliklari statistik jihatdan o'rganiladi. Bu metod lingvistik tahlilning aniq va ishonchli bo'lishiga yordam beradi.

Kompyuter lingvistikasi – tilni sun'iy intellekt yordamida tahlil qilish, avtomatik tarjima, matn tanib olish (OCR), nutqni matnga aylantirish va aksincha.

Sotsiolingvistika – til va jamiyat o'rtasidagi o'zaro ta'sirni o'rganish; ijtimoiy tarmoqlardagi yozishmalar, yoshlar tilidagi o'zgarishlar va tillararo interferensiya holatlari tahlil qilinmoqda.

Psixolingvistika va neyrolingvistika – inson miyasida til qanday shakllanishi, nutqning psixologik asoslari tadqiq etilmoqda.

Shuningdek, milliy tillarning zamonaviylikka moslashuvi, yangi atamalar, slenglar, qisqartmalar va raqamli muloqotdagi o'ziga xosliklar ham lingvistikaning yangi tadqiqot yo'nalishlariga aylandi.

2. Adabiyotshunoslikdagi zamonaviy tendensiyalar

Adabiyotshunoslikda global va mahalliy yo'nalishlarning uyg'unlashuvi, yangi nazariy konsepsiyalarning shakllanishi kuzatilmoqda. Eng muhim jihatlar quyidagilar:

Postmodernizm – an'anaviy adabiy shakl va qoidalarni rad etgan holda, ko'p ma'nolilik, intertekstualizm va iro-niya elementlariga tayanadi.

Intertekstual tahlil – asarlarning boshqa matnlar bilan bog'liqligini tahlil qilish; masalan, klassik matnlar zamonaviy asarlarda qayta talqin qilinmoqda.

Gender tahlil – asarlarda ayollar, erkaklar va boshqa ijtimoiy rollar qanday ifodalanayotgani o'rganiladi.

Ekofikshn – ekologik muammolarni ko'taruvchi adabiy yo'nalishlar rivojlanmoqda.

Raqamli adabiyot – elektron platformalarda yozilgan, interaktiv, multimedia elementlarga ega adabiy asarlar – zamonaviy adabiyotshunoslik uchun yangi tahlil ob'ekti bo'lib bormoqda.

3. Tarjimashunoslik sohasidagi yangiliklar va dolzarb muammolar

Tarjimashunoslik ham zamonaviy texnologiyalar, transmadaniy aloqalar va iqtisodiy munosabatlar ta'sirida jadal rivojlanmoqda. Muhim jihatlari:

Mashina tarjimasi (Google Translate, DeepL va boshqalar) tezkor tarjimini ta'minlaydi, ammo badiiy, kontekstual mazmunni to'liq yetkaza olmaydi.

Post-editing – mashina tarjimasidan so'ng inson tomonidan tuzatish kiritish orqali sifatni yaxshilash amaliyoti keng tarqalmoqda.

Tarjimada adekvatlik va ekvivalentlik – ayniqsa badiiy tarjimalarda, ifoda uslubi, milliy kolorit, metaforalar va lingvomadaniy komponentlarning to'g'ri tarjimasi muammo bo'lib qolmoqda.

Audiovizual tarjima (subtitrlash, dublaj) – zamonaviy media mahsulotlarining global auditoriyaga taqdim etilishi uchun dolzarb sohaga aylandi.

Tarjimashunoslikda tarjimonning roli nafaqat til ko'prigi, balki madaniyatlararo vositachi sifatida tobora ortib bormoqda.

4. Muammolar va ularning yechimlari

Muammo Yechim

Ilmiy va texnik terminologiyaning noturg'unligi Davlat miqyosida standartlashtirish, ilmiy lug'atlar yaratish

Tarjimonlar yetishmovchiligi, ayniqsa sohashtirilgan tarjimalarda Malakali tarjimonlarni tayyorlash, tarjima fakultetlarida amaliy mashg'ulotlarni kuchaytirish

Sun'iy intellekt asosidagi tarjimalarning sifatsizligi Mashina va inson hamkorligini takomillashtirish (post-editing), kontekstual tarjima metodlarini ishlab chiqish

Lingvistik tadqiqotlar natijalarining jamiyatda amaliy qo'llanilmasligi Lingvistika va axborot texnologiyalarining integratsiyasi, davlat siyosatida tilshunoslikka e'tibor kuchaytirish

Yoshlar orasida adabiyotga qiziqishning pasayishi Interaktiv darslar, zamonaviy adabiyot bilan klassik asarlar o'rtasida ko'prik yaratish, raqamli adabiyot targ'iboti

Xulosa

Zamonaviy lingvistika, adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik fanlari XXI asrning asosiy ijtimoiy-madaniy, texnologik va ilmiy chaqiriqlariga javob bera oladigan salohiyatga ega. Biroq, bu sohalarda yuzaga kelayotgan muammolarni bartaraf etish uchun integratsiyalashgan yondashuv, ilmiy hamkorlik va zamonaviy texnologiyalardan oqilona

foydalanish zarur. Kelajakda ushbu yo'nalishlar yanada kuchli rivojlanib, til, madaniyat va adabiyot orqali xalqlarni yaqinlashtirishga xizmat qiladi.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bozorov M. Tilshunoslik nazariyasi asoslari. Toshkent: Fan, 2020. – 250 b.
2. Karimov D. Adabiyotshunoslik asoslari. Samarqand: Zarafshon, 2019. – 310 b.
3. Tadjibaeva, A., & Tashlanova, N. (2020). The collaborative approach in content and language learning. *Теория и практика современной науки*, (6 (60)), 31-34.
4. Rasulova Z. Zamonaviy tarjimashunoslik masalalari. Toshkent: Akademnashr, 2021. – 280 b.
5. Saidova N. Lingvistik tahlil va madaniyatlararo muloqot. Buxoro: Ilm ziyo, 2022. – 215 b.
6. Abdumannovna, A. N. (2024). SOCIOLINGUISTIC PROFILE RESEARCH PAPER. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES*, 5(10), 50-58.
7. Xudoyqulova M. Tarjimada adekvatlik va muqobil usullar. Toshkent: O'qituvchi, 2023. – 198 b.

INNOVATIVE
ACADEMY